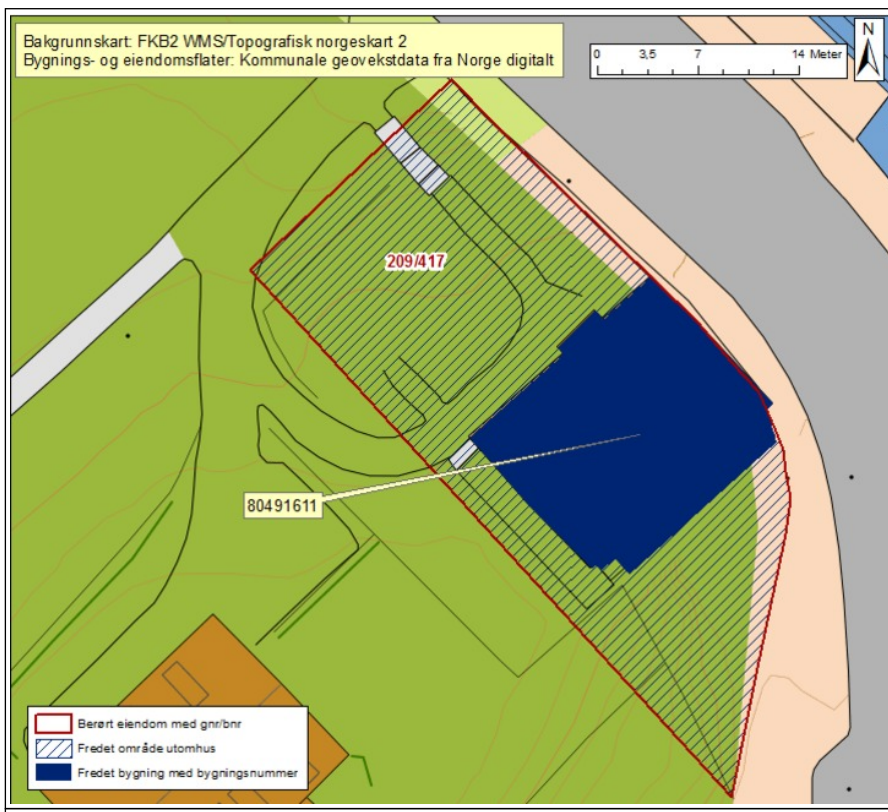

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Oslo
 Kommune: 301/Oslo kommune
 Opprinnelig funksjon: Bolig
 Nåværende funksjon: Bolig
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 2

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
1705	GROTTEN	1841 - 1841	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80491611	209/417
9903469	Utomhus		Verneklasse 1, fredning	Utomhus		209/417

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredning er å bevare bygningen Henrik Wergeland oppførte i 1841 med dens personal- og bygningshistorie med opprinnelige interiørelementer og eksteriør.

Formålet er videre å ivareta bygningens peronalhistoriske interiørelementer tilført gjennom funksjonen som statens æresbolig.

Formålet er også å sikre de eldre utomhuselementene.

Begrunnelse: Med karakteristiske sveitserstiltrekk fremstår bygningen som da den var nyoppført av Henrik Wergeland. Bygningens eksteriør er godt bevart med mange av de opprinnelige detaljene på plass. Tross enkelte innendørs endringer er planløsning og mange viktige interiørelementer intakte (gulv, listverk, dører).

Som statens æresbolig for fortjente kunstnere siden 1924 er særlig peis i spisestuen (Sinding, 1924) og peis i stue mot vest (Øverland, 1946) gode interiørmessige tilføyelser.

Utomhus er enkelte eldre elementer bevart: Trapp, steinheller og plassering av adkomstfunksjoner.

Omfang: Fredningen omfatter bygningen og utomhus som nevnt ovenfor. Fredningen skal sikre enkeltbygninger, bygningenes innbyrdes sammenheng, utomhus, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.

Beskrivelse kulturmiljø

Wergelandsveien 4, "Grotten", ligger på en høyde i utkanten av Slottsparken i Oslo sentrum. Bygningen er et trehus fra 1841, oppført av Henrik Wergeland, og et av de eldste i sveiterstil i Norge.

Siden 1924 har bygningen fungert som statens æresbolig for fortjente kunstnere for Christian Sinding, Arnulf Øverland og Arne Nordheim. Jon Fosse ble tildelt boligen i 2011.

Bygningen er oppført oppå en kløft, derav navnet Grotten. Inni grotten står en byste av Henrik Wergeland.

Tomten er opparbeidet som en privat hage og skjottes for brukerne av boligen. Hagen har endret karakter i takt med tomteavståelse (gateutvidelse) og endrete adkomstforhold, endringer i bygningsmassen og tilpasninger til skiftende bruk.

Eiendomshistorikk

Før 1800: Området het Grønnberggløkken og lå i bymarka. Her var en liten villvokst fjellskrent kalt Skredderkneika.

1822: Beslutning om oppføring av slott for Kong Karl Johan. Byggingen av slottet pågikk 1824-1849.

1840: Henrik Wergeland kjøpte, med bistand fra slottsarkitekt Linstow, en parsell av Grønnberggløkken. Grotten ble året etter oppført etter tegninger av Wergeland og Linstow.

1845: Pga. økonomiske problemer solgte Wergeland Grotten til sin venn Nils Christian Tønsberg.

1847: Eiendommen solgt til Tollkasserer Petter Moe.

1864: Gatene forbi huset ble regulert som del av Linstows plan for området, og fikk sitt nåværende navn i 1864.

1868: Eiendommen ble solgt til nystartede Christiania Bank og Creditkasses sjef, August Sanne som trengte en representativ bolig.

1888: Grosserer Sunde kjøpte eiendommen. Enken bodde i Wergelandsveien 4 til sin død i 1921.

1922-24: Staten kjøpte eiendommen med huset som ble vedtatt brukt til æresbolig for fortjente kunstnere.

1924-41: Komponisten Christian Sinding var beboer i Wergelandsveien 4, Grotten.

1946: Dikteren Arnulf Øverland flyttet inn med familie.

1960: Wergelandsveien ble utvidet, og endel av forstøtningsmuren rundt huset og hagen fjernet.

1978: Etter Øverlands død (1968) bodde enken i huset til sin død i 1978.

1981: Komponist Arne Norheim og Ranveig Getz flyttet inn.

2011: Forfatter Jon Fosse flyttet inn.

Kilder:
Statsbygg.no/prosjekter
Oslo byleksikon
Oslo en arkitekturguide

Verneverdige bygg

Byggnr: 1705
GAB nr: 80491611
Navn: GROTTEN
Oppført: 1841 - 1841

Byggnr: 9903469
GAB nr:
Navn: Utomhus
Oppført:

Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

hulen som ble hogget ut av arbeidere på Henrik Wergelands tid, hadde han en utstilling av merkelige gjenstander. Siden sto en byste av dikteren her. Hulen er som regel åpen for publikum på 17. mai hvert år. Foto: Jiri Havran Opphavsrett: Jiri Havran

Wergelandsv. 4 etter veitvidelsen. Inngang til grotten under huset er murt inn i fjellet. Opphavsrett: Statsbygg.

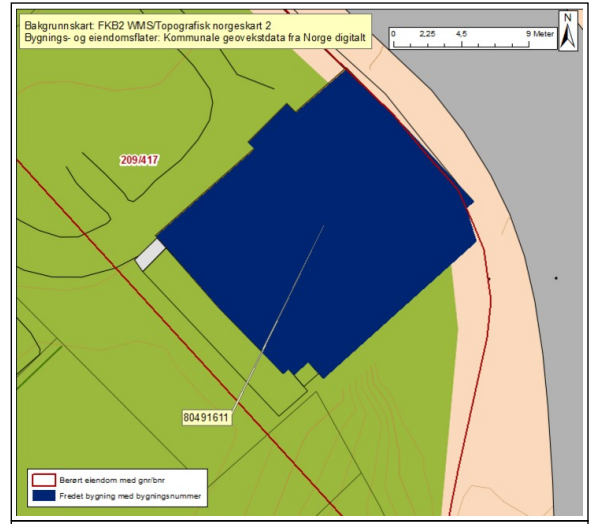
Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

BYGNING 1705 GROTTEN

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80491611
Gnr/bnr:	209/417
Oppført:	1841 - 1841
Byggherre:	Henrik Wergeland
Arkitekt:	Henrik Wergeland og Hans Linstow
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Wergelandsveien 4 er regulert til friområde (park), og er del av soneplanen s-2255 (1977) med endrede reguleringsbestemmelser (s-2937) av 1987.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Annøt vern: Gul liste

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er i en og en halv etasje, panelt laft, oppført i 1841 i senempire/tidlig sveiterstil. Inneholdt opprinnelig fire rom og kjøkken i 1. etg og to rom og loftsbod i 2. etg.

I 1880-årene ble det bygget til en større sidefløy mot Wergelandsveien og et trappehus mot gårdsplassen, begge deler i mur. Det ble også gjort interiørmessige endringer/tilføyelser. Bilder som viser denne situasjonen ble tatt av fotograf Wilse i 1922 og finnes i Nasjonalbibliotekets fotoarkiv på nett: www.nb.no/gallerinor.

I 1928-29 ble sidefløyen og trappehuset revet og bygningen reparert og ominnredet, bl.a. med peis i en av stuene, ny innvendig trapp, og bad og wc i 2. etasje. Samtidig ble en del av tomten avgitt til utvidelse av Wergelandsveien. Ny forstøtningsmur mot Wergelandsveien ble oppført. Veien ble ytterligere utvidet på 1960-tallet, uvisst med hvilket inngrep i muren fra 1929.

Dokumentasjon av innvendige ombygginger og fargeundersøkelser utført i flere omganger på 1900-tallet finnes i Riksantikvarens arkiver.

I forbindelse med Øverlands innflytting i 1946 ble bygningen oppgradert og tilpasset hans behov. Det ble lagt linoleum på gulvene, og et tidsmessig kjøkken ble installert. Øverland innredet den vestvendte stuen som arbeidsværelse og fikk skiftet ut det gamle med et moderne panoramavindu.

Før Norheim flyttet inn i 1980 gjennomgikk bygningen omfattende restaurering og innvendig ombygging: Linoleumsbelegg ble fjernet fra gulvene og de gamle gran- og furuplankene slipt. Panoramavinduet skiftet ut. Det gamle kjøkkenet som vendte ut mot parken i vest, ble omgjort til grovkjøkken, toalett og garderobe. Ut mot Wergelandsveien i sørøst ble det åpent kjøkken og spisestue. I annen etasje, hvor det var tørkekrom, boder, bad og soverom, ble det etter ombygningen et stort felles oppholdsrom i tillegg til soverommene. Alle vinduer ble lyd- og varmeisoleret.

I anledning av at boligen ble tildelt Jon Fosse i 2011 ble det gjennomført rehabilitering og restaurering. Taket ble etterisolert og pipene forhøyet (til gjeldende krav). Yttervegger ble undersøkt for råte og svekkende laftestokker og svekket utvendig panel ble skiftet. Fargeundersøkelser ble gjennomført av utvendig panel og ytterveggene ble malt med opprinnelig farge. Alt røranlegg og elektrisk anlegg ble fornyet, boligsprinkleranlegg ble montert. Bad og kjøkken oppgradert til tidsmessig standard. Himlinger, vegger, vinduer og dører i alle rom ble malt. Gulvbordene ble forsiktig pusset og behandlet. For å ivareta universell utforming ble utvendig rampe og løfteplattform til 1. etg. etablert.

Bilder av interiøret er unntatt offentlighet.

Grotten under huset:

Wergelandsveien 4 ble bygd opp på en kløft som var blitt til etter uttak av brolegningsstein (diabas eller grønnstein). I stedet for å fylle igjen kløften, bygde Wergeland en portal og en terrasse over, slik at det virkelig ble en grotte. Wergeland brukte grotten under huset som utstillingssted for rariteter han samlet. I dag står det en byste av Henrik Wergeland i grotten under huset, som er åpen for publikum 17. mai.

Kilder:

Statsbygg

www.nb.no

St.meld. nr. 10

Riksantikvarens arkiv

Fortidsminneforeningens årbok 1933/34

Eldre kart, tegninger og foto:

www.nb.no/gallerinor

www.digitalmuseum.no

www.oslobilder.no

Rognerød, Dag Ivar: På historisk grunn. Statsbygg 1997

BYGNING 1705 GROTTEN

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

Bygningshistorikk

1841		Henrik Wergeland oppførte boligen og innviet det 17. mai 1841.
1845		Økonomiske problemer tvang Wergeland til å selge huset.
1845	1922	Huset i privat eie.
1880		Oppføring av sidefløy i mur parallellt med Wergelandsveien og et inngangsparti/trapperom mot gårdsplassen.
1922		Stortinget besluttet statlig kjøp av Wergelandsveien 4, Grotten, og at den skulle brukes som æresbolig for en fortjent kunstner. Finansdepartementet kjøpte eiendommen for kr. 195.000.
1924	1941	Christian Sinding beboer i Wergelandsveien 4.
1928	1929	Murtilbygget mot Wergelandsveien og trappehuset revet.
1941	1946	Huset ble modernisert etter arkitekt Odd Nansens tegninger.
1946	1978	Arnulf Øverland med familie beboere i Wergelandsveien 4. Øverland døde i 1968, enken ble boende til sin død i 1978.
1960	1960	Utvivelse av Wergelandsveien medførte at hagen og terrassen ble redusert.
1978	1981	Diskusjon om videre bruk og hvem som skulle bli neste æresgjest.
1981	1982	I 1981/82 ble huset pusset opp og restaurert.
1981	2010	Arne Nordheim og Rannveig Getz beboere i Wergelandsveien 4.
2011		Jon Fosse er beboer i Wergelandsveien 4.

Vern

Formål: Formålet med fredningen er å bevare Grotten som en kunstnerbolig bygget av Henrik Wergeland i 1841.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredningen av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Med karakteristiske sveitserstiltrekk fremstår bygningen som da den var nyoppført av Henrik Wergeland. Bygningens eksteriør er godt bevart med mange av de opprinnelige detaljene på plass. Tross enkelte innendørs endringer er planløsning og mange viktige interiørelementer intakte (gulv, listverk, dører).

Som æresbolig for fortjente kunstnere siden 1924 er særlig peis i spisestuen (Sinding, 1924) og peis i stue mot vest (Øverland, 1946) gode interiørmessige tilføyelser.

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, takrosetter, ildsteder i rom 107 og 109, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner m.v. er fredet som del av interiøret.

Vernekategori: Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn:
Beskrivelse: Bilder av interiøret er unntatt offentlighet.

BYGNING 1705 GROTTEN

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

Inngangen til Grotten Opphavsrett: Statsbygg

Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

To dører inn til Grotten Opphavsrett: Statsbygg

Fasade, inngangsparti Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

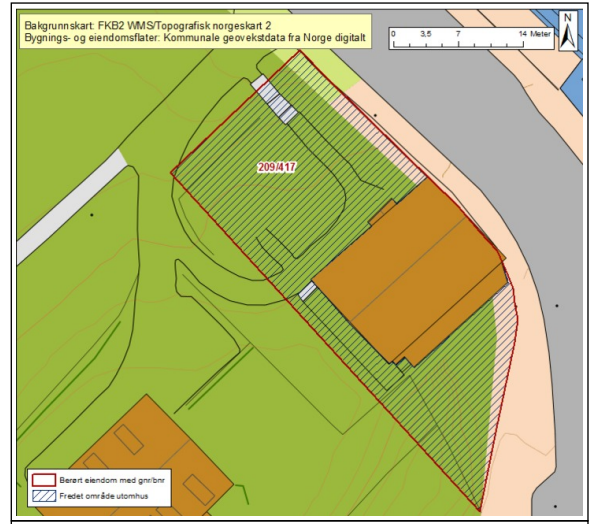
Byste av Henrik Wergeland i Grotten Opphavsrett: Statsbygg

Fasade Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	
Gnr/bnr:	209/417
Oppført:	
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Wergelandsveien 4 er regulert til friområde (park), og er del av soneplanen s-2255 (1977) med endrede reguleringsbestemmelser (s-2937) av 1987.
Vernestatus:	Annet vern: Gul liste.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Tomten er opparbeidet som en privat hage og skjøttes for brukerne av boligen.

Hagen har endret karakter i takt med bygningsmessige endringer, tomteervervelse (gateutvidelse) og ulike beboere, og er tilpasset skiftende bruk.

Kart fra 1860 viser tomten med hovedbygning og to uthus, gårds plass i mellom de tre bygningene og opparbeidet hage på arealet mellom gårds plassen og Slottsparken. Også bildemateriale fra tidlig på 1900-tallet viser en planert og gruslagt gårds plass.

I 1880-årene fikk huset et større murtilbygg, som strakte seg fra gavlveggen i øst og parallellt med Wergelandsveien frem til tomtegrensen mot Slottsparken. Tilbygget ble revet i 1928-29. Samtidig ble en større forstøtningsmur mot Wergelandsveien oppført som følge av gateutvidelsen. Hagen og terrassen ble da amputert.

Et situasjonskart utarbeidet i 1925, antagelig i sammenheng med utvidelse av Wergelandsveien, viser kjøreadkomst og trappeadkomst. Denne situasjonsplanen viser at dagens trapp fra Slottsparken er betydelig lengre enn den var før murfløyen ble revet i 1929.

Bilder fra tidlig på 1900-tallet viser en forstøtningsmur mot Slottsparken. Denne er borte i dag, åpen gårds plass der det i dag er tilgrodd hage og noe bebyggelse (muligens pergola og uthus/stall).

Hagen i dag mangler historisk karakter og er uten påvisbare spor og faste elementer som kan knyttes til situasjonen på 1800-tallet (gårds plass, uthus, den opparbeidete hagen fra 1860-kartet).

De utomhuselementene som kan spores tilbake til 1800-tallet er adkomstfunksjonenes plassering, steinheller og trappeelementer. Hagearkeologiske undersøkelser vil muligens kunne avdekke eventuelle spor etter hagen Wergeland opparbeidet på arealet mot Slottsparken.

Slottsparken som grenser til eiendommen forvaltes som om den er fredet.

Sammendrag bygningshistorie

På 1860-kart vises to mindre bygninger i hagen. Senere ble en stor fløy oppført langs Wergelandsveien.

Vern

Formål:	Formålet er å frede hele eiendommen og de eldre utomhuselementene som trapper og steinheller, eventuelle spor av hageanlegg fra Wergelands tid og plasseringen av adkomstfunksjoner. Det er ikke et formål å bevare dekker, vegetasjon eller plassering av bed, trær og busker.
Begrunnelse:	Steinheller ved husveggen, trapp ved gavlveggen og den øverste delen av trapp i adkomsten er eldre. Adkomstfunksjonene har trolig hatt samme plassering siden 1800-tallet. Dette skal bevares. Wergeland anla trolig hage på arelaet mellom gårds plassen foran huset og Slottsparken. Øvrige hageelementer, bl.a. beplantning og bunndekke, som gress, jord, grus og brostein, er betydelig endret, og fritatt fra vern.
Omfang:	Hele tomtens areal er omfattet med særlig vekt på trappen inntil husets sørvegg, øverste del av trapp fra Slottsparken, steinheller på bakken inn mot husets nordøstvegg, plassering av adkomstfunksjonene og arelaet mellom gårds plassen foran huset og Slottsparken.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903469 Utomhus

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

Inngangsparti med noe av hagen foran huset Foto: Trond Isaksen for Statsbygg
Opphavsrett: Statsbygg

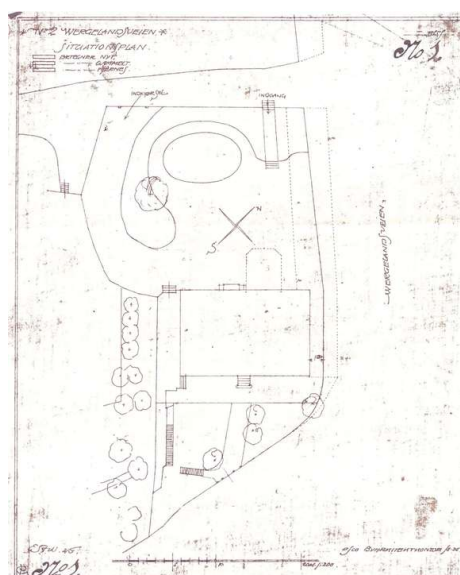

Inngang til grotten. Opphavsrett: Statsbygg.

Utsnitt av Christiania-kart fra 1860.

Grotten vises midt i bildet med to mindre bygninger mot vest.

Situasjonsplan fra 1925. Stiplede linjer viser beskjæring av tomten for utvidelse av veien.

BYGNING 9903469 Utomhus

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

*Kjøreadkomsten har nyere brolegning. Tidligere var større deler av tomten foran huset en gruslagt plass. Før fasadens rehabilitering i 2011
Opphavsrett: Statsbygg.*

*Parti fra hage og innkjørsel. Steintrappen vises også på foto fra tidlig 1900-tall. Brolegningen er nyere. Fra før fasadens rehabilitering i 2011.
Opphavsrett: Statsbygg.*

Parti fra hage/innkjørsel. Opphavsrett: Statsbygg.

Betongsteindekket plass sørvest for bygningen, med terrassen på husets sørøstlige side. Foto: Trond Isaksen for Statsbygg Opphavsrett: Statsbygg

BYGNING 9903469 Utomhus

Kompleks 629 WERGELANDSVEIEN 4 - GROTTEN

Eiendommen mot Slottsparken med innkjørsel til høyre. Før fasadens rehabilitering i 2011. Opphavsrett: Statsbygg.

Hagen mellom trappeadkomsten og innkjørselen. Opphavsrett: Statsbygg.